

ASORKD

ASOCIACE PRO OCHRANU A ROZVOJ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ ČR

The Association for the Conservation and Development of the Cultural Heritage in the Czech Republic

Karolíny Světlé 5, 110 00 Praha 1, Tel.: +420 371 595 624; GSM: +420 777 183 077, +420 737 939 104, +420 736 181 289

prezidium@asorkd.cz; www.asorkd.cz; www.zachrante-lazne-kyselka.cz/

STANOVISKO

K PŘÍSTAVBĚ MUZEA UMĚNÍ V DENISOVĚ ULICI V OLOMOUCI

V republice máme další kontroverzní projekt, dělící národ na stoupence a odpůrce – tentokrát v Olomouci. V Denisově ulici, v historickém jádru, má být rozšířeno Museum umění do prostoru proluky, vzniklé po zboření pěti domů v sousedství stávající budovy Musea. Nejprve vizualizaci návrhu:

Zastánci návrhu argumentují potřebou přístavby, kontinuitou smlouvy s projektantem, výjimečnou kvalitou projektu, kterému dali zelenou i památkáři. Z řad odpůrců je slyšet nejsilněji: Nehodí se to tam.

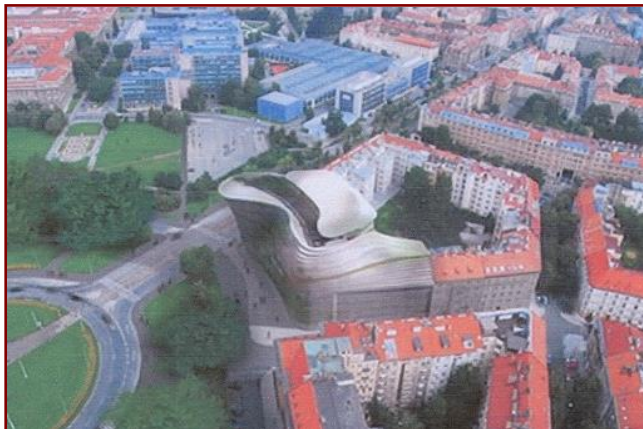
Spory podobného charakteru mají stále stejný průběh – vzpomeňme na pražské kauzy:

- Chobotníci na Letné,
- Bílého medvěda – vystřídal ho Medvěd v kleci,
- nešťastné Věčko na pankrácké pláni,
- nekonečný spor o Maršmeloun přilepený na areál sv. Anežky České,
- doutnající exploze kolem návrhu Zahy Hadid u pražského Masarykova nádraží,
- věž Šantovka v Olomouci,
- poněkud stranou, ční dnes již pomník provozního objektu těsně před zámekem v Liblíně u Rokycan.

NĚKOLIK DROBNÝCH OBRÁZKŮ PRO OSVĚŽENÍ PAMĚTI

Maršmeloun si své dimenze i po korekci ponechal

Bílý medvěd na Vítězném náměstí, Praha 6

Věčko na pankrácké pláni

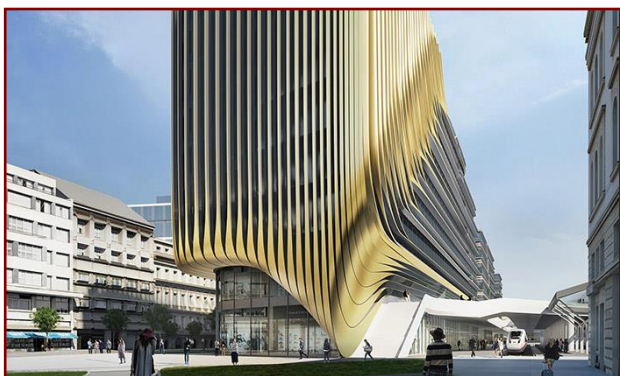
Upravený návrh - Bílý medvěd v kleci

Návrh věže Šantovka v Olomouci

Návrh knihovny – Chobotnice - na Letné v Praze

Návrh zástavby od Zahy Hadid u Masarykova nádr.

Návrh stavby před průčelím zámku v Liblíně

CO MAJÍ VŠECHNY TYTO „KONTROVERZNÍ“ PROJEKTY SPOLEČNÉHO?

1. Všechny porušují prioritu prostoru, kontext v zástavbě.
2. Všechny byly schváleny památkovými institucemi

Vzhledem ke skutečnosti, že se spory etablovaných elit památkové péče a odborné i laické veřejnosti stále opakují podle stejné šablony, je zřejmě nezbytné se jejich podstatou zabývat hlouběji. Klíčem k problému je vysvětlení, co je to priorita prostoru, v čem je její význam a proč ji některé elity v památkové péči nevnímají a veřejnost se jí stále dožaduje.

Priorita prostoru je základem, podstatou urbanismu přibližně do konce 19. století. Byla do té míry samozřejmá, že nebyla nikdy definována. Je výrazem hodnotového konsensu, který provázel společnost po staletí a vytvářel harmonii slohových období, kterou jsou naše města proslulá.

Důsledkem priority prostoru je kontext v zástavbě, která prostory vytváří. Kontext obecně znamená souvislost, návaznost. Jednotlivé domy v kontextuální zástavbě mají vlastní osobitost, ale sdílejí stejný vztah k prostoru, který vymezují. Respektují stejné měřítko vnitřního členění, stejný vztah k místu, které sdílejí, mají stejnou identitu.

Identitu architektury určuje vztah jejího zastřešení i členění fasád k prostoru, který ji obklopuje. Liší se stupněm vzájemného prolínání, transcendence prostoru a hmoty. Plochá střecha vytváří jasnou hranici mezi její vodorovnou plochou a prostorem nad ní, podobně hladká fasáda se jednoznačně vymezuje vůči prostoru, který ji obklopuje. Šikmé a hrotité střechy do prostoru nad nimi pronikají, jehlan na věži směřuje vysoko nad svůj hrot k nebi. Členitá fasáda stírá jednoznačnou hranici mezi hmotou domu a prostorem nikami i vystupujícími architektonickými články. Situování objektů s rozdílným vztahem k okolnímu prostoru do jednoho místa působí chaoticky. Výsledek je podobný, jako by vyvolávala současná hra různých skladeb v jedné koncertní síni.

Kontextuální obvodová řadová zástavba historických náměstí a ulic působí na první pohled jednotným dojmem, podporuje celistvost prostoru. Opticky uzavřený prostor (ulice, náměstí) vymezený pevně kontextuální zástavbou vnímáme jako celek, okamžitě se orientujeme, uvědomujeme si svou polohu. Pociťujeme bezpečí, podporu svého prostředí pro každodenní život. Náměstí v Českých Budějovicích i v Telči jsou jasně vymezena kontextuální zástavbou, i když vztah jednotlivých domů k prostoru je v Telči jiný než v Budějovicích.

Různorodou zástavbu, kde jednotlivé domy soutěží svou odlišností o pozornost potlačením, překřikováním svých sousedů, nevnímáme jako celek. Jednotlivé domy vnímáme silněji než prostor, který obklopují. Taková zástavba působí neklidně, chaoticky, nepomáhá naší orientaci, působí stres. Tímto způsobem, bohužel, vstupuje návrh přístavby musea do Denisovy ulice

Lze tedy shrnout, že kontextuální zástavba vytváří životní prostředí podporující naši existenci. Z vlastní zkušenosti známe pocit bezpečí, získaný přehledností prostoru, v němž se pohybujeme. Působí pozitivně na vzájemné vztahy lidí, kteří se náhodně setkávají. Posiluje vzájemnou empatii, sounáležitost, které jsou nezbytné pro naše vzájemné kontakty, spolupráci. Empatie a spolupráce

jsou základy naší civilizace. Priorita prostoru pomáhá integraci společnosti, je nadčasovou hodnotou životního prostředí měst, umožňuje jejich další rozvoj bez ztráty kulturních hodnot.

Zcela různorodá, individualistická zástavba, která není schopná vzájemných vztahů, nevytváří jednotné prostory, nezbytné pro příznivé životní prostředí – tj. dobrou orientaci a pocit bezpečí. Člověk ji vnímá jako prostou adici nesourodých informací, chaos. Odcizení se prostředí působí rozpad přímých vztahů mezi lidmi, kteří se pouze jaksi míjejí. Místo existenciální podpory může dočasně nabídnout pouze určitou fascinaci technickými vymoženostmi, nadměrnými dimenzemi, zvláštními materiály apod. Pro každodenní život to přínos není.

Příznivý vliv kontextuálního prostředí na naši psychiku není způsoben sentimentálním staromilstvím ani ulpíváním na tradicích a neschopností přijímat nové impulsy. Příčina je v našem geneticky nastaveném vizuálním vnímání okolního prostředí. Nevnímáme totiž jednotlivé prvky postupně, nejde o adici jednotlivostí, vnímáme celý definovaný prostor. Kant popsal postavení prostoru v naší mysli jako „*syntetickou formu a priori (geneticky danou před zkušeností, vrozenou) naší psychiky, jejíž pomocí strukturujeme a dáváme smysl informacím z vnějšího prostředí*“. Současně také vysvětlil význam uzavřeného prostoru – neomezeného prostoru se nemůžeme zmocnit svými smysly, tudíž se v něm nemůžeme orientovat. Kantovy dedukce experimentálně potvrdil v polovině 20. století německý Gestalt. Potřebou uzavření prostoru se zabýval Camillo Sitte, Norberg - Schulz Christian aj.

Kontextuální zástavba je nejvýznamnějším odkazem i nadčasovou hodnotou našich historických měst. Přibližně do konce 19. století vznikala intuitivně, aniž by byla jakkoli specifikována jako záměr. Teprve s nástupem různých směrů (-ismů) se vnímání kontextu mezi architekty a bohužel i v památkářském prostředí začalo rozpadat. Přirozený vizuální vjem nahradili hodnocením právě aplikovaného intelektuálního konstruktů – funkcionalismu, minimalismu, poetismu, modernismu apod. Všechny tyto dočasné styly vycházely z omezené výšece obsahu složitěho fenoménu architektury a vydávaly ho za komplexní řešení. Navíc dosud chybí pochopení architektury, jako životního prostředí a úlohy prostoru jako jejího vlastního smyslu. Většina našich „odborných elit“ vnímá jednotlivý objekt jako izolovaný artefakt, bez vztahu k jeho okolí a devastuje svými vyjádřeními a stanovisky to nejceněnější – kontext.

Protože je ale priorita prostoru „neuvědomělou intuicí „a priori“ naší psychiky, nelze ji potlačit. Chybí všem, i těm, kteří si to neuvědomují. Na prohřešky proti prioritě prostoru si zvyknout nelze, nikdy se ke svému okolí přirozeně nepřipojí. Prof. Tomáš Valena ve své knize Vztahy – O vazbě k místu v architektuře ocenil význam kontextu, vztahu k místu následovně: „...*jde dnes mimo jiné o to, jak vztah k místu znovu vědomým úsilím zohlednit a uvést do praxe.*“ Podobných návratů k nepochopeným tradicím prožíváme v současném globalizovaném a virtuálním světě mnoho.

Shrnutí:

Celý obsáhlý úvod o významu kontextu pro naše životní prostředí zdůvodňuje nezbytnost hodnocení návrhu dostavby Musea umění v Denisově ulici v Olomouci především z hlediska její integrace do uličního prostoru. Nejde o nezávislý artefakt. Z vizualizace jasně vyplývá, že navržený objekt rozbíjí celistvost uličního prostoru jiným měřítkem a výrazně odlišným charakterem svých fasád i zastřešení. Nestačí přibližné dodržení výšky zástavby, rozhoduje tu měřítko vnitřního členění celkového objemu i použité materiály. Není to řadový dům, který by souzněl s identitou ulice, ale solitér, bez potřebného vlastního prostoru, který do řadové zástavby nepatří. Samo dodržení počtu původních parcel rozbití uličního prostoru nezabrání – kontext hodnotíme vizuálně, jde o návaznost tvarů. Porušení kontextu znamená porušení identity místa, ztrátu nejceněnější hodnoty v městské zástavbě. **Z těchto důvodů považujeme novou architektonickou soutěž za nezbytnou. Olomouc za to stojí.**

25. 03. 2019, aktualizace květen 2019

Ing. arch. Marie Šváblová
ASORKD (www.asorkd.cz)